

**MARCU, FIUL PRINCIPELUI PETRU CERCEL (1583 - 1585)
CAHLE MEDIEVALE DESCOPERITE LA CERBURENI,
JUD. ARGEȘ, ȘI LA TÂRGOVIȘTE, JUD. DÂMBOVIȚA
(CURTEA DOMNEASCĂ ȘI ZONA BISERICII STELEA)**

**MARCU, PRINCE PETRU CERCEL' SON (1583 – 1585)
MEDIEVAL STOVE – TILES FOUND AT CERBURENI,
ARGEȘ COUNTY, AND TÂRGOVIȘTE, DÂMBOVIȚA COUNTY
(THE PRINCELY COURT AND THE AREA OF THE CHURCH
STELEA)**

Dr. Maria-Venera Rădulescu*

Abstract

The study presents four original stove-tiles. One of them was discovered in a former pottery workshop at Cerbureni, Argeș County, while the other three were found during the archaeological diggings performed at Târgoviște. The four of them are decorated with the same child's portrait. The character is depicted in profile. He is wearing a helmet and a large ruff-collerette. The stylistic analysis of the ceramic stove-tiles points up a period during Petru Cercel's reign (1583-1585). The decoration might portray Marcu's face as a child, Marcu being the Wallachian Prince's elder son.

Keywords: stove-tiles, helmet, ruff-collerette.

Descifrarea iconografiei cahlelor medievale, interpretarea corectă a contextului istoric în care au fost comandate și executate, sesizarea originalității sau a influențelor stilistice se realizează uneori cu multă migală. Ornamentica ceramicii decorative monumentale s-a dovedit a avea legătură, în cele mai multe cazuri, cu tipul sitului arheologic cercetat (reședință voievodală, curte boierească, așezare urbană sau rurală, cetate, complex monahal). Munca cercetătorului este

* Istoric, doctor în științe.

îngreunată atunci când piesele provin din descoperiri întâmplătoare sau când cercetarea arheologică nu a fost urmată de un raport detaliat al investigațiilor, piesele rătăcindu-se câteva decenii prin depozite, fără act de naștere. Teracotele descoperite întâmplător la Cerbureni, în urmă cu un secol, precum și cele rezultate în timpul săpăturilor arheologice efectuate de către Virgiliu Drăghiceanu la Curtea Domnească din Târgoviște (1934-1938), au fost publicate, parțial, de către marele cercetător al ceramicii românești, Barbu Slătineanu¹. În stadiul actual al cercetărilor, atât iconografia, cât și datarea unor piese impun corecții și adăugiri². Exemplare inedite se adaugă pieselor publicate, îmbogățind repertoriul iconografic al ceramicii decorative medievale românești.

Portret de copil cu cască - iconografie a cahlelor medievale descoperite la Cerbureni și Târgoviște

Teracotele descoperite la Cerbureni, localitate din apropierea orașului Curtea de Argeș, încadrate de noi ca aparținând epocii lui Petru Cercel, s-au dovedit a fi o comandă a acestui principe pentru palatul Curții Domnești din Târgoviște³. Mazilirea voievodului nu a mai permis transportarea și montarea la sobe a acestor exemplare. Iconografia a rămas *tabu*, nefiind repetabilă pentru alte șarje de piese. Din acest lot face parte și un exemplar inedit⁴, având ca decor un portret de copil, văzut din profil, spre stânga (**Fig. 1 a**). Trăsăturile anatomice (ochi, nas, gură, ureche, gât, obrazul juvenil) sunt conturate cu mult meșteșug artistic. Personajul are capul acoperit de o cască simplă, tip *calotă*, ușor curbată în cupolă, cu nervuri care converg către centru⁵. În jurul gâtului poartă un guler larg,

¹ Încadrate de noi perioadei de domnie a lui Petru Cercel, vezi piesele ce provin de la Cerbureni, în: Barbu Slătineanu, *Plăci de ceramică românească din secolul al XVII-lea*, în „Revista Istorică Română“ (RIR), vol. VIII, 1938, p. 57-70, fig. 5-9; idem, *Ceramica feudală românească și originile ei*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1958, fig. 122, 123, 128, iar pentru piesele descoperite la Târgoviște, *Ibidem*, fig. 127.

² N. Constantinescu, arh. C. Ionescu, P. Diaconescu, V. Rădulescu, *Târgoviște. Reședința voievodală, 1400-1700. Cercetări arheologice (1961-1986)*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2009, vezi capitolul: *Instalații de încălzit. Teracote de sobă*, p. 130-138.

³ Maria-Venera Rădulescu, *Portretul voievodului Petru Cercel (1583-1585) și portretul unei prințese. Cahle medievale descoperite la Cerbureni, jud. Argeș*, în „Muzeul Național“, MNIR, XXIV, București, 2012, p. 53-68.

⁴ Teracota se păstrează în Colecția Muzeului Național de Artă al României (MNAR), nr. inv. C 115. Provine din colecția Comisiunii Monumentelor Istorice. Mulțumim conducerii acestei instituții de cultură pentru permisiunea de a studia și publica piesele din acest studiu, precum și colegelor din secția de artă medievală românească, pentru sprijinul acordat.

⁵ Cristian M. Vlădescu, *Încercări asupra periodizării și tipologiei armelor albe medievale occidentale - sec. XV-XVIII, II- Armuri și arme de aruncare la distanță*, în „Studii și materiale de muzeografie și istorie militară“, MMC, nr. 2-3, 1969-1970, p. 123, fig. 13.

plisat, gen *collerette*. Decorul a fost realizat cu ajutorul unui tipar. Este o placă circulară, cu diametrul de 10 cm. Pe spatele teracotei se păstrează rumpă de montare (**Fig. 1 b**). Smălțul, policrom (verde, alb-ivoriu, galben, brun), este aplicat peste un strat de angobă. Forma, dimensiunile și ornamentul o recomandă ca o piesă concepută pentru registrul superior al instalației de încălzit.

Din cercetările arheologice efectuate de Virgiliu Drăghiceanu la Curtea Domnească din Târgoviște provin două teracote de formă pătrată (25 x 25 cm, grosime placă: 0,9 cm), cu mijlocul circular concav ornat cu aceeași figură de copil descrisă mai sus⁶ (**Fig. 2, 3**). Medalionul cu portret este înconjurat de un ornament vegetal, stilizat: câte o frunză palmată spre colțuri, iar între frunze, câte un cârcel, în acoladă. Perimetral, se află un chenar format din câte cinci nervuri succesive, paralele, ce coboară, în trepte, spre mijlocul piesei. Pe spatele teracotei a fost atașată rumpă, lată de 5 cm, utilă în procesul de montare la sobă. La confecționare s-a folosit pastă de lut omogenă, în compoziție cu nisip fin și paiete de mică. Modelarea s-a efectuat cu ajutorul unui tipar. Coacerea ceramicii este completă. Piesa este smălțuită policrom (verde, alb-ivoriu, brun), peste angobă. Față de placa circulară, culorile sunt diferit distribuite pe suprafața decorului. Piese, astăzi în stare fragmentară, păstrează pe revers urme de funingine, din timpul folosirii lor la instalația de încălzit din palatul domnesc târgoviștean.

Ultima teracotă pe care o prezentăm provine din cercetările arheologice efectuate în anul 1969 în apropierea bisericii Stelea din Târgoviște⁷. Zona în care a fost găsită piesa corespunde unor mari case boierești, din piatră, existente în secolul al XVI-lea⁸. Starea bună de conservare a teracotei ne permite a aprecia atât calitățile artistice ale desenului, cât și tehnica de confecționare. Este o placă rectangulară (19 x 18 cm, h: 2,5 cm), cu mijlocul circular concav (d: 10,5 cm) decorată cu același profil de copil ca la piesele deja descrise (**Fig. 4, 5**). Medalionul

⁶ Una dintre piese se păstrează în colecțiile Complexului național muzeal „Curtea Domnească” din Târgoviște, nr. inv. 790, 795, iar cealaltă în colecția Muzeului Național de Artă al României, nr. inv. C. 578 (Provin, prin achiziții, din colecția Barbu Slătineanu). Mulțumim conducerii Complexului național muzeal „Curtea Domnească” din Târgoviște pentru permisiunea de a studia și publica piesele din prezentul studiu; vezi și: Maria-Venera Rădulescu, *Viața cotidiană la Curtea principelui Petru Cercele (1583-1585)*, în „Argesis”, Studii și comunicări, Seria Istorie, XIX, Editura Ordessos, Pitești, 2010, p. 93-108, fig. 8.

⁷ Târgoviște, 1969, Biserica Stelea, S I, 2 - 3, - 1,20 m. Cercetările au fost efectuate de către Gabriel Mihăiescu și arh. Cristian Moiescu. Teracota se află în colecția Complexului național muzeal „Curtea Domnească” din Târgoviște, nr. inv. 3640/ VI.

⁸ Gh. I. Cantacuzino, *Vechi etape de locuire medievală în zona ansamblului Stelea din Târgoviște*, în „Cercetări arheologice”, MNI, VI, București, 1983, p. 225-230, planșă.

cu portret este înconjurat de un ornament vegetal, similar cu al celorlalte două piese descoperite la Târgoviște. Bordura teracotei este ușor înălțată, simplă. Cahla a fost modelată cu ajutorul unui tipar, folosindu-se pastă de lut omogenă, în compoziție cu nisip și mică. Coacerea este completă. Smalțul, policrom, a fost aplicat peste un strat de angobă. Culorile folosite sunt alb-ivoriu pentru figura personajului, galben cu nervuri brun pentru cască și gulerul *collerette*, verde crud pentru fondul medalionului. Teracota prezintă pe revers urme de funingine, mărturie a folosirii ei la o instalație de încălzit.

Teracotele prezentate, diferite ca dimensiuni și tipologie a formei, au avut ca bază de inspirație pentru decor același desen al chipului de copil. Trebuie subliniat că tema constituie un unicat în repertoriul iconografic al cahlelor medievale românești. Dacă pentru teracotele de la Cerbureni știm că provin chiar din perimetrul atelierului ceramic unde au fost lucrate, pentru piesele de la Târgoviște înclinăm a crede că ele au fost confecționate într-un atelier ceramic local, specializat, unde se executau exemplare de lux, pentru comanditari pretențioși.

Un posibil portret a lui Marcu Cercel - copil

Analiza stilistică a întregului lot de teracote descoperit la Cerbureni ne indică, așa cum am enunțat mai sus, epoca lui Petru Cercel⁹. Principele valah comandase la acel atelier argeșean teracote care să îl reprezinte ca domn autoritar, piese cu chipul unei prințese, desigur aceea ce urma să-i devină Doamnă¹⁰, dar și teracote cu chipul unui copil, redat în primii ani de viață. Acest al treilea portret nu putea aparține decât unui membru foarte apropiat din familia sa. Același portret de copil decora deja cahlele unei instalații de încălzit a Palatului Domnesc din Târgoviște, precum și ale unei sobe dintr-o casă boierească aflată în zona viitoarei biserici Stelea¹¹.

Despre copiii lui Petru Cercel avem informații de la secretarul și confidentul voievodului, genovezul Franco Sivori care, în lucrarea sa, îi amintește în mai multe rânduri¹². În anul 1590, în urma morții principelui valah, Sivori ne spune că au rămas trei fii naturali, Marcu, Ionaș și Radu, născuți de trei femei diferite: „(...) *essendo restati tre suoi figli maschij naturali, nasciuti l'anno 1583, di*

⁹ Vezi nota 3.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Casa boierească din secolul al XVI-lea ale cărei ruine au fost descoperite în zona viitoarei bisericii Stelea este posibil să fi găzduit în timpul lui Petru Cercel copiii naturali ai acestuia, mamele lor, doicile, slujitorii.

¹² Franco Sivori, *Memoriale delle cose occorse a me Franco Sivori del Signor Benedetto doppo della mia parteza di Genova l' anno 1581 per andar in Vallachia*, CXLVI-CLXVII, CLXXI, CCIX-CCX, Cf. Șt. Pascu, *Petru Cercel și Țara Românească la sfârșitul sec. XVI*, Sibiu, Tipografia „Cartea românească din Cluj”, 1944, p. 236, 251, p. 276-277.

*tre diferendi donne, nominato il maggiore Marco, il secondo Jonas, che tenni io a batesimo, e il terzo Radulo, che si chiama hora Petro, in memoria del Padre; e quest'ultimo è in Constantinopoli, sotto la protezione dell'ambasciatore di Franza, essendo statto ivi condotto da alcuni Greci che l'ebbero nelle mani il giorno che uscimmo di Valachia, per oppera della bayla ch'era Greca, e che in quella alteracione di cose se ne fuggi con essi; li altri doi primi, cioè Marco e Jonas sono in Transilvania, ove li lasciai in bon ricapito appresso l'Ill.mo Signor Conte Francesco Kendi, che ne tiene quella cura come se fussero suoi proprij figlioli, facendoli allevare con quella grandezza che merita il loro nascimento. Sono tutti tre di bellissimo aspetto e fanno riuscita mirabile per quanto comporta la loro tenera età che cosi tengo di essi raguaglio continuo dalle parti ove sono allevati*¹³. Sivori nu spune în memoriul său că vreuna dintre cele trei *donne*, mame ale fiilor lui Petru Cercel, i-ar fi fost acestuia și soție.

Informațiile referitoare la o căsătorie a lui Petru Cercel sunt destul de lacunare. Într-un pomelnic din anul 7173 (1665) al bisericii Sfântul Nicolae din Schei, Brașov, sunt amintiți „Petru Voievod Dimitrie” (Petru Cercel, n. n.) și doamna sa „Soltana”¹⁴. O notiță din *Socotelile Brașovului* ne dă de știre că, în ziua de 5 septembrie 1584, Conrad Elias era trimis cu daruri la nunta lui Petru Cercel: „5 Septembris. Wardt der Herr Elias Conrardt geschikt in Bleschlannndt czu dem Peter Wayda auff die Hochezeit; gaben im mit czu verehren eyn Par Kop; weigt Ca. 3, p. 24; f. 45, asp. 25”¹⁵. Documentul nu pomenește numele viitoarei mirese și nici data sau locul unde presupusa nuntă urma să aibă loc. Șt. Pascu sugerează că informația cuprinsă în *Socotelile Brașovului* s-ar putea referi la o căsătorie „pro forma”, pentru ca fiii lui Petru Cercel, naturali, să poată obține drept de moștenire¹⁶.

În aceeași lună septembrie a anului 1584, principele valah, dorind a se căsători cu sora lui Sigismund Báthory, trimisese în acest scop o solie la Alba Iulia pentru a-i cere acestuia încuviințarea¹⁷. Principele Transilvaniei și apoi Ștefan Báthory, regele Poloniei, unchiul viitoarei mirese, își dau acordul, iar plănuita

¹³ Franco Sivori, *op.cit.*, CCX, în: Șt. Pascu, *op.cit.* p. 276-277.

¹⁴ N. Iorga, *O descoperire privitoare la biserica Sfântul Nicolae din Scheii Brașovului*, în „Analele Academiei Române”, M.S.I., III, t. XXII, (extras), Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, 1939, p.1-4, pl. 1.

¹⁵ N. Iorga, E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. XI (1517-1612), București, Editura Socec, 1900, p. 828.

¹⁶ Șt. Pascu, *op.cit.*, p. 88.

¹⁷ Sivori, *op.cit.*, LXVI, LXXIII, LXXIX, XCIX ,Cf. Șt. Pascu, *op.cit.*, p. 87; *Călători străini despre Țările române* (CȘTR), III, București, Editura Științifică, 1971, p. 19-26.

căsătorie urma să aibă loc în primăvara anului 1585. Mazilirea lui Petru Cercel va anula acest proiect.

Într-un articol recent apărut, Constantin Rezachevici afirmă că Petru Cercel ar fi fost căsătorit cu o turcoaică, creștinată, mama fiului său Marcu¹⁸. Sunt aduse ca argument documente deja cunoscute și asociate acum ca informații¹⁹. Astfel, într-un raport (telhis) din anul <1589> al marelui vizir Kodja Sinan pașa către sultanul Murad al III-lea, Petru Cercel, învinuit de nesupunere și trădare față de Înalta Poartă, era acuzat, în același timp, și de faptul că, pe când se aflase la Istanbul, în cartierul Galata, în așteptarea numirii ca domn, „*aducea pe ascuns multe doamne și femei musulmane, pe care nu numai că le-a posedat, dar, atunci când i s-a dat domnia Țării Românești, a ales trei femei musulmane culte și le-a dus în vilaetul Țara Românească. După ce le-a posedat câțiva ani, a trecut cu forța <aceste femei> în credința ghiaură, iar apoi le-a căsătorit cu ghiauri. Atunci când a fugit, a luat cu sine una din ele și a mers în vilaetul unguresc (...)*”²⁰. Împotriva acestei fapte exista chiar o sentință religioasă (*fetvâ-i şeri'yye*). Documentul nu precizează, însă, că acea femeie musulmană, creștinată, ce l-a însoțit pe Petru Cercel în Transilvania, îi era soție și nici că ar fi fost mama lui Marcu. O altă informație, din 1618, provine de la Toma Borsos, trimisul principelui Bethlen la Înalta Poartă. Acesta, în corespondența sa diplomatică, relatează că vizirul îl cunoștea pe Marcu-Vodă drept *Köprelli Ogli* (fiul Köprelliilor)²¹.

Despre o căsătorie legitimă a lui Petru Cercel cu mama lui Marcu nu avem informații clare. Se pot face doar deducții. De altfel, chiar principele valah, din motive doar de el știute, nu dorise să fie cunoscut un astfel de mariaj. Cronicarul Ștefan Szamosközy, contemporan evenimentelor, amintind șirul domnilor din Țara Românească, face referire și la doamna lui Petru Cercel, recăsătorită cu domnul Moldovei, Aron Tiranul (1591 sept-1592 iun; 1592 oct-1595 apr): „*Apoi, Petru Cercel, feciorul lui Petru Vodă (Pătrașcu cel Bun 1554-1557, n.n.), al cărui fecior, Marco Beizadea e acum în Ardeal. Doamna acestui Petru Cercel a luat-o în căsătorie Aron Vodă, Domnul Moldovei (...)*”²². Aceeași informație o aflăm și în

¹⁸ C. Rezachevici, *O „căsătorie domnească” neobișnuită: Petru Cercel și doamna sa turcoaică*, în „Factorul feminin în istorie”- Culegere de studii și documente, Chișinău, 2012, p. 161-168.

¹⁹ N. Iorga, *op.cit.*; Tahsin Gemil, *Documente turcești inedite (Sfârșitul sec. XVI și XVII)*, în „Revista arhivelor”, LVIII, (1981), nr. 3, p. 356-359.

²⁰ Tahsin Gemil, *op.cit.*, p. 356.

²¹ P. Binder, *Marcu vodă, asociatul la domnie al lui Mihai Viteazul, pretendent domnesc în Moldova, și moșiile sale din Transilvania*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol»”, XXIV, 1, 1987, p. 306.

²² Ioachim Crăciun, *Cronicarul Szamosközy și însemnările lui privitoare la români, 1566-1608*, Cluj, Institutul de arte grafice „Ardealul”, 1928, p. 100.

documentul emis la Alba Iulia, la 23 octombrie 1619, când Doamna Stanca, văduva lui Aron-Vodă, este numită mama lui Marcu²³.

Revenind la știrile pe care Sivori ni le lasă în memorial, acesta, în contextul descrierii misiunii sale în solia trimisă la Alba Iulia pentru a cere mâna surorii principelui Sigismund Báthory, face referire la o mai veche obligație de căsătorie a lui Petru Cercel cu o nobilă din Istanbul, din cartierul Galata (Pera), obligație de care reușise să fie absolvit. Aflăm că: „*prin sume mari de bani, se ajunsese cu sultana*²⁴, *soția pașalei*²⁵ *și cu mama acelei nobile Perote, pe care sultana voia să o dea de soție alteței sale, ca să nu se mai vorbească de acea <căsătorie> (...)*”²⁶. Deși laconică, informația ne dezvăluie nu doar o dorință capricioasă a fiicei sultanului de a-l căsători pe Petru Cercel, dar și o obligație morală a acestuia de a legitima, printr-un act matrimonial, o legătură, mai ales dacă acea nobilă Perote aștepta sau chiar dăduse naștere unui fiu (posibil Marcu). Astfel se explică și sumele mari de bani pe care principele valah le plătește nu numai sultanei, dar și mamei acelei nobile pentru a nu se mai vorbi de acea căsătorie. Pare a avea mai mult sens o *căsătorie de formă* cu această nobilă, de care apoi se desparte urgent, plătind sume mari de bani, decât o căsătorie cu o oarecare turcoaică, adusă de la Istanbul în Valahia și creștinată.

Dacă despre o soție a lui Petru Cercel, *legitimă*, Sivori, cu multă diplomație, păstrează tăcerea, autorul memorialului, așa cum am arătat mai sus, amintește de câteva ori pe fiii acestuia. Astfel, după mazilire, fugar în Transilvania, prins și întemnițat la Mediaș, Chioar, iar mai apoi la Hust, Petru Cercel reușise, prin grija nobilului Francisc Kendy, să-și pună la adăpost pe doi dintre copiii săi, cei ce-l însoțiseră în Ardeal. Pe când era închis la Chioar, încercase să-și obțină eliberarea prin intervențiile papei Sixt al V-lea și ale unor distinși cardinali, cerând azil în Polonia. Sivori povestește că: „*Pe deasupra, mi-a mai trimis [Petru Cercel, n.n.]*

²³ A. Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești*, vol. IX (1614-1636), București, Cartea românească, 1937, nr. 166, p. 205-209.

²⁴ Fatima, fiica lui Selim al II-lea.

²⁵ Siavuș pașa, de trei ori mare vizir (dec. 1582-dec. 1584, martie 1586-1588, aprilie 1592-febr. 1593).

²⁶ CȘTR, III, p. 27-28; Sivori, *op.cit.*: „*E gui mi pare a proposito di avvertire, che già a forza di danari, con la soltana moglie del Bassa, e con la madre di quella gentil donna Perota, ch'essa soltana voleva in Constantinopoli dar per moglie a Sua Altezza, si era accomodato che più non se ne parlava*”, Cf. Șt. Pascu, *op.cit.*, p. 192. Despre zvonul aceluși proiect de căsătorie vezi și Al Ciorănescu, *Documente privitoare la istoria Românilor culese din arhivele din Simancas*, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, 1940, p. 89-90, doc. nr. CLXXXII, 1 iulie 1583.

scrisori cu același conținut <adresate> către reverendul părinte Possevino care era pe lângă regele Poloniei și mi-a poruncit să scriu deosebit sanctității sale și acelor străluciți cardinali²⁷, trimițându-le scurtele sale scrisori de încredințare și să rog pe sanctitatea sa să scrie maiestății sale regelui Poloniei ca, în calitate de principe creștin, să nu îngăduie să fie reținut pe nedrept de către transilvăneni un principe care îi fusese întotdeauna // prieten și vecin bun, făgăduind că nu va mai căuta nici un lucru din comorile sale, prefăcându-se a crede că <ele> ajunseseră în mâinile turcilor și că, <fiind> liber, va sta întotdeauna la porunca maiestății sale, stând în atârnarea sa, și pentru a o încredința despre aceasta, se va duce să locuiască în Polonia lângă maiestatea sa și va da și ostatici pe cei doi fii nevârstnici ai săi²⁸, care deși <fii> naturali, fuseseră primiți la succesiunea domniei Țării Românești pe vremea când domnea altețea sa, mulțumită unor daruri mari pe care le trimisese în acel scop sultanului și pașalelor. Am uitat să vă spun la locul cuvenit că acei fii fuseseră salvați atunci când am plecat din Țara Românească în Transilvania și că domnul Francisc Kendy poruncise să fie duși la o moșie a sa împreună cu dădacele lor și cu o rudă a alteței sale care avea grijă de ei și însuși domnul Kendy îi luase sub ocrotirea sa și îi creștea cu toată măreția și grija datorată principilor, ca și când ar fi fost fiii săi, într-o posesiune a sa numită Dătășeni²⁹, în apropierea caselor sale, în casa domnului Ioan Szabó Sârbul³⁰, administrator al moșiilor sale”³¹.

Din timpul acelor evenimente nu aflăm nici o știre despre mamele celor doi fii ai lui Petru Cercel, Marcu și Ionaș. Sivori ne informează însă că, prin grija părintelui lor, fuseseră primiți la succesiunea domniei Țării Românești, trimițându-se în acest scop daruri consistente atât sultanului, cât și pașalelor.

Pe teracotele de care ne ocupăm presupunem că a fost reprezentat Marcu, cel mai mare dintre copiii lui Petru Cercel, născut înainte de urcarea pe tron a voievodului valah³². La Curtea voievodală din Târgoviște, dacă timpul ar fi permis,

²⁷ Este vorba de Ludovico Madruzzo, episcop de Trento, cardinal, legat apostolic în Germania, cardinalul Giovanni Antonio Volpi, episcop de Como și Vincenzo Lauro, episcop cardinal de Mondovi, Cf. Sivori, *op.cit.*, în CSȚR, III, p. 61, notele nr. 246, 247, 248.

²⁸ Este vorba de Marcu și Ionaș.

²⁹ Datos = Dătășeni, com. Cuci, jud. Mureș, Cf. CSȚR, III, p. 62, nota 253.

³⁰ Geanus Zabo Ratiano

³¹ Sivori, *op.cit.*, CXLVI, în: CSȚR, III, p. 61-62; Șt. Pascu, *op.cit.*, p. 236.

³² Despre un alt fiu al lui Petru Cercel vezi: Rodica Popescu, Ștefan Andreescu, *Un prinț cărturar: Pătrașcu, fiul lui Petru Cercel*, în „Arhiva genealogică”, VI [XII] (2001), nr. 1-4, Iași, 2009, p. 149-154. Documentele consemnează și impostori precum Ștefan sau Dumitrașcu care, numindu-se fiii lui Petru Cercel, încercaseră după moartea lui Mihai Viteazul să obțină tronul fie în Țara Românească, fie în Moldova, vezi: N. Iorga, *Un pretendent la tronul muntean: Dumitrașcu-Vodă Cercel*, în "Lui Titu Maiorescu. Omagiu", București, Stabilimentul grafic J. V. Socecu, 1900, p. 154-162.

acest fiu ar fi fost educat în spiritul unui viitor voievod înțelept și viteaz. Poate că astfel se explică și iconografia cahlelor amintite, unde acest copil poartă deja pe cap o cască, precum un adevărat războinic.

Marcu-Vodă în documentele epocii

În anii copilăriei și ai adolescenței Marcu a rămas în Transilvania, sub protecția nobilului maghiar Francisc Kendy, iar mai apoi a împăratului Rudolf al II-lea, dobândind o educație aleasă. El va învăța bine limbile maghiară, latină și germană, pe care le va folosi mai târziu în corespondența cu oficialitățile vremii.

Spre sfârșitul anului 1597 se refugiază în Muntenia, la Curtea lui Mihai Viteazul, împreună cu văduva lui Aron-Vodă, fostul domn al Moldovei. Știrea este transmisă într-un raport din 26 ianuarie 1598, întocmit de Andrei Taranowski, paharnic de Haliciu, pentru Jân Zamoiski, cancelarul Poloniei: „*Acest Constantin, solul Voievodului Munteniei [Mihai Viteazul n. ns.], mi-a spus că au sosit din Țara Ardealului la Voievodul Munteniei, soția lui Aron și cu fiul lui Aron (dacă-mi aduc bine aminte) cu numele de Iliăș; cu aceștia era deasemenea un oarecare Marcu Voievod, fiul lui Petru, Voievodul Moldovei sau al Munteniei, pe care a avut poruncă de la voievodul Ardealului să-l pună în domnia Moldovei (...). Trebuie deci de întâmpinat în grabă toată această primejdie*”³³. Raportul cuprindea, în esență, informații deosebit de importante referitoare la politica balcanică a voievodului valah, precum și la îngrijorarea Poloniei față de intențiile lui Rudolf al II-lea și ale lui Sigismund Báthory de supunere a Moldovei. Unele note, considerate fără importanță pentru conținutul memoriului, sunt redată confuz. Astfel, paharnicul de Haliciu considera că văduva lui Aron-Vodă sosise cu fiul voievodului moldovean ucis în Ardeal, și îl numea eronat pe acesta Iliăș, dar cu mențiunea *dacă îmi aduc bine aminte*. Credem că referirea se făcea la cel de-al doilea fiu al lui Petru Cercel, Ionaș, refugiat în Transilvania împreună cu Marcu. Confuzia apare și mai departe, când Marcu-Voievod era numit fiul lui Petru, *Voievodul Moldovei sau al Munteniei*. În legătură cu problema pe care o urmărim în lucrarea de față, din raport extragem doar informația că văduva lui Aron-Tiranul, Marcu și Iliăș (Ionaș?) căutau adăpost și sprijin la Curtea lui Mihai Viteazul, considerat de ei, desigur, cea mai apropiată rudă a lui Petru Cercel.

În Țara Românească, Marcu se bucură de încrederea voievodului. Ciro Spontoni afirma chiar că Mihai Viteazul îl considera ca fiu al său și ar fi intenționat să-i dea ca soție pe fiica sa și drept dotă Provincia Valahia: „*Nel che maggiormente prendea sospetto, havendo il Valacco un giovinetto seco nel Campo la cui*

³³ Ilie Corfus, *Mihai Viteazul și Polonii*, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, 1938, nr. XX, p. 231-234. Iliăș nu era fiul lui Petru Aron. Se face confuzie, probabil, cu „Ionaș”, fratele mai mic a lui Marcu, fiul lui Petru Cercel.

prudenza in varie occasioni isperimentata, non poco speranza gl'haveva dato, che di gran riuscita egli fosse, e ch'assai di lui potesse promettersi; che perciò inuaghito delle sue ottime qualità, gli fosse per dare una sua Figliola per Moglie; assignandoli per dote Provincia di Valachia. Il Giovine era Marco, che fù Figliuol di Pietro Circelli, altre votre Vaivoda dell'istessa Provincia”³⁴.

În mai 1600, după cucerirea Moldovei, Mihai Viteazul lăsa la Iași o locotenentă domnească formată din banul Udrea, Andronic vistiernicul, Sava armașul și spătarul Negrea, iar în iulie trimitea, în calitate de asociat la domnie, pe foarte tânărul său nepot, Marcu³⁵. Moldova va fi, însă, curând ocupată de către Ieremia Movilă și de oștirile polone conduse de Zamoyski. Evenimentele sunt astfel descrise în *Letopisețul Cantacuzinesc*: „*Atuncea boierii și bătrânii Moldovei pohtiră de la Mihai vodă să le dea domn pe fie-său, Neculai vodă. Și să făgădui Mihai vodă că le va face pre voe. Apoi în urmă să socoti Mihai vodă cum că iaste fie-său mic și nu va putea fi domn într-o țară de margine ca aceia, căci tot să temea de Irimiia vodă. Deci Mihai vodă să lăsă de acea tocmeală (...). Iar Mihai vodă să întoarse în scaun în Belgrad [Alba Iulia, n.n.]. Și aciași veniră olaci de la Rodolful, împăratul nemțesc, cerșând țara Ardealului să fie a lui și să-și fie Mihai vodă țara Moldovei și Țara Românească, că-i va ajunge. Iar Mihai vodă nu să îndura de Ardeal, ci să silia să-și tocmească de cătră împăratul ca să fie Ardealul. Și trimise 2 boiari: pre Tudosie logofătul și pre Corneș Gaspar, rugându-se împăratului să-i lase Ardealul, că l-au dobândit cu sabia, și să-l sloboază asupra turcilor; să meargă întâi la Timișoara, să o ia de la turci și să o ia împăratul. Atuncea Mihai găti pre **Marco vodă** [subl. ns], sin Petru vodă și-l trimise la Moldova să fie domn. Și trimise cu dânsul pă Preda Buzescul. Și deacă sosiră la Iași, începură a se veseli. Iar oștile Ieremie vodă încă au fost viind la Moldova. Deci cu câtă bucurie merseră, cu atâta rușine fugiră și năpustiră țara”³⁶. Cronicarul Miron Costin amintește acest eveniment doar în treacăt: „*Pusesă Mihai vodă și un domnișoru, anume Marcul vodă, căruia numele nu să nice povestește, pentru scurtă vreme ce au avut acel domnișor și nu să află numele aceștii domnii la letopisățe streine”³⁷.**

³⁴ Ciro Spontoni, *Historia della Transilvania*, Venetia, 1638, p. 161-162. Afirmația cronicarului este discutabilă.

³⁵ Paul Binder, *op.cit.* p. 300-309; Liviu Marius Ilie, *Politică și diplomație la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea*, în „Revista de Științe Politice”. Revue des Sciences Politiques, Nr. 16, 2007, p. 73-80.

³⁶ *Istoria Țării Românești (1290-1690). Letopisețul Cantacuzinesc*, ediție critică întocmită de C. Grecescu și D. Simonescu, București, Editura Academiei R.P.R., 1960, p. 78-79. Vezi și Simon Massa, Markus Fuchs, Joseph Trausch, *Chronicon-Fuchsito-lupino-oltardinum*, p. 158; Quellen zur Geschichte der Stadt Brasso, V, p. 290.

³⁷ Miron Costin, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aaron Vodă încoace*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1958, p. 51.

Ca asociat la domnie, fiul lui Petru Cercel își începea în acele luni și cariera ostășească.

După uciderea lui Mihai Viteazul, Marcu Vodă, considerându-se un îndreptățit urmaș fie la tronul Țării Românești, fie la cel al Moldovei, va încerca să obțină domnia, folosind sprijinul imperialilor, dar și dorințele unor grupuri de boieri. La 5 septembrie 1601, din Alba Iulia, generalul Basta îi scria împăratului că o solie a boierilor valahi venise să-i ceară ca domn pe Marcu: „(...) *e anco per dar calore alle cose di Valachia, i cui baroni in buon numero saranno qui hoggi da me, per quanto s'intende, per ricevere per lor vaivoda questo Marco, che già scrissi a V. Altezza*”³⁸. Într-un Aviz despre evenimentele din Ardeal, apărut la Bratislava, la 11 septembrie 1601, se anunța că Marcu, aflat în tabăra lui Basta, sub cetatea Făgărașului, era dorit ca domn de către unii boieri din Țara Românească: „*Die Wallachen wellen auf Ersuechen des Herrn Basta an jetzt des Petri alten Wallachischen Weyda Sohne, Marco genannt, so sich an jetzt beim Herrn Basta befindet, und vor diesem zue Innsbrugg erzogen worden, zue einem Weyda annehmen, da hero man gueter Hoffnung diese Provinz in Kurz zue Ihrer Mayestät Gehorsamb kommen werde*”³⁹. Alți boieri ai țării, însă, nu aveau încredere în acest tânăr de aproximativ optsprezece ani (*l'anno diciottesimo*), fără experiență. Ei doreau mai de grabă pe Radu Șerban, un principe viteaz: „(...) *un Principe bellicoso più tosto che Giovanetto, non ancora assuefatto all'arme; che perciò bramavano ellegger Radolo, Soldato provetto di fresca etate, e di stirpe nobile de' Vaivodi*”⁴⁰.

În paralel, Marcu va încerca să obțină tronul Moldovei, tot cu sprijinul lui Rudolf II și al generalului Basta. Într-o scrisoare datată 30 martie 1602, Mark Sobieski, exprimându-și îngrijorarea, îl înștiința pe regele Sigismund III al Poloniei că Marcu-Vodă, având pe lângă dânsul haiduci munteni și sârbi, în număr de 10.000, se pregătea să intre în Moldova⁴¹. Pentru a-l împiedica, Sobieski pusese la cale o întreagă strategie. Despre acest lucru fusese înștiințat și domnul Moldovei, Ieremia Movilă (1595 aug. 25 - 1600 mai; 1600 sept. - 1606 iun. 30)⁴². La 26 aprilie, același an, o parte dintre boierii moldoveni aflați la Sătmar, în tabăra generalului Basta, nemulțumiți de cruzimile lui Ieremia-Vodă, cereau printr-o scrisoare adresată împăratului Rudolf II să-i ajute să aibă ca domn pe Marcu-Vodă,

³⁸ Endre Veress, *Basta György hadvezér. Levelezése és iratai (1597-1607)*, vol. I (1597-1602), Budapesta, Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia, 1909, nr. 786, p. 596.

³⁹ A. Veress, *Documente*, vol. VI (1600-1601), București, 1933, nr. 428, p. 455-456.

⁴⁰ Ciro Spontoni, *op.cit.*, p. 172.

⁴¹ A. Veress, *Documente*, vol. VII (1602-1606), București, 1934, nr. 8, p. 10-12.

⁴² *Ibidem*.

cu care se înțeleaseră acolo, în tabără⁴³. În aceeași zi, din aceeași tabără, Radu Șerban (1602 aug.-1611 ian.; 1611 iunie-1611 sept.), care lupta pentru obținerea tronului Valahiei și înlăturarea lui Simion Movilă, trimitea împăratului Rudolf II o scrisoare prin care îl recomanda pe Marcu-Vodă, dorit de boierii moldoveni, să fie ajutat pentru a ocupa tronul din Moldova, deoarece astfel s-ar putea împotrivi mai bine vrășmașilor⁴⁴. În primăvara anului 1602 un sol al boierilor moldoveni pribegi intenționa ca, prin intervenția arhiducelui Matia, să ajungă chiar la împărat, pentru a cere sprijin în numirea lui Marcu-Vodă ca domn în Moldova⁴⁵. La 2 octombrie 1602, Tomaso Cavriolo, aflat lângă Brașov, în tabăra militară ce-l sprijinea pe Radu Șerban, relatează că Marcu-Voievod, împreună cu 3.000 de secui și 1.000 de lăncieri transilvăneni, păzea unul dintre punctele strategice importante⁴⁶. La 16 noiembrie 1602 Marcu-Vodă îi cerea ajutor căpitanului Benedict Mindszenti în „afacerea” sa cu generalul Basta⁴⁷. Documentul, scris în limba maghiară, are semnătura autografă a lui Marcu (**Fig. 6**) și o pecete rotundă, inelară, cu bourul Moldovei și legendă în alfabet chirilic. În ianuarie 1603 Marcu pătrunsese cu oștirea sa în Moldova, fapt ce-l determină pe Ieremia Movilă să se plângă generalului Basta de stricăciunile pe care aceștia le produceau⁴⁸.

Unii dintre principii Transilvaniei, nemulțumiți de apropierea lui Marcu de casa de Habsburg, îi vor confisca bunurile deținute în principatul ardelean. La 1 septembrie 1605, Ștefan Bocskai i-a confiscat casa nobiliară din Ideciul de Jos, în comitatul Turda, pentru a fi dăruită lui Cosma Deli⁴⁹, iar în iulie 1606, același principe îi confiscă satul vecin, Ideciul Românesc. La 14 mai 1607, Sigismund Rákóczy îi dăruia lui Cosma Deli casa lui Marcu din Alba Iulia⁵⁰. Mama lui Marcu se afla în acel an, în continuare, în Țara Românească, adăpostită de voievodul Radu Șerban, probabil la Târgoviște. La sfârșitul lunii august 1607, arhiducele Matia trimitea, din Viena, o scrisoare către Camera Scepusiană, prin care cerea să se intervină la principele Sigismund Rákóczy pentru obținerea unui salvconduct ce să permită tranzitarea Transilvaniei de către slugile lui Marcu-Vodă, deoarece acesta dorea să trimită unele lucruri mamei sale, în Valahia⁵¹.

⁴³ *Ibidem*, nr. 26, p. 27-28.

⁴⁴ *Ibidem*, nr. 25, p. 26-27.

⁴⁵ *Ibidem*, nr. 34, p. 35-36.

⁴⁶ Tomaso Cavriolo către ambasadorul venețian la Praga, Piero Duodo, 2 octombrie 1602, în: CSȚR, vol. IV, volum îngrijit de Maria Holban, M. M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru și Paul Cernovodeanu, București, Editura Științifică, 1972, p. 537- 539.

⁴⁷ A. Veress, *op.cit.*, vol. VII, nr. 74, p. 86-88.

⁴⁸ I. Crăciun, *op.cit.*, nr. CLIX, p. 199.

⁴⁹ A. Veress, *op.cit.*, vol. VII, nr. 221, p. 250-252.

⁵⁰ *Ibidem*. Notă.

⁵¹ *Ibidem*, vol. VIII (1607-1613), București, 1935, nr. 26, p. 28-29.

Încercările nereușite de a obține tronul Țării Românești sau pe cel al Moldovei îl determină pe Marcu să se mulțumească pentru moment doar cu unele favoruri ce le putea obține din partea Imperiului Habsburgic. La sfârșitul lunii septembrie 1606, casierul aulic Joachim Hueber anunța Camera Aulică despre hotărârea de a i se plăti lui Marcu o restanță de pensie⁵². În august 1607, Marcu-Vodă cerea Camerei Aulice să i se plătească cât mai curând pensia promisă, de 100 fiorini lunar⁵³. Scrisoarea poartă semnătura și pecetea acestuia (**Fig. 7**).

Refugiat în acei ani la castelul lui Sigismund Báthory de la Libochovice, lângă Praga, se pare că cei doi uneltiseră a-l răsturna pe Rudolf II, pentru ca Sigismund, cu ajutorul turcilor, să devină rege al Ungariei. Descoperiți, atât Sigismund cât și Marcu vor fi arestați în 17 februarie 1610, urmând mai multe interogatorii legate de aceste învinuiri⁵⁴. Arestul ar fi durat până în primăvara anului 1611, când, în martie, se răspândise zvonul că Sigismund Báthory intenționa chiar să intre împreună cu Marcu Vodă în Ardeal, ceea ce crease panică, iar palatinul George Thurzó impusese măsuri pentru a-i împiedica⁵⁵. Eliberat, Marcu Cercel încearcă, însă, să obțină o slujbă pentru a se redresa financiar. Aflat la Praga, în iulie 1611, trimitea o scrisoare în limba maghiară palatinului George Thurzó, prin care îl ruga să intervină pe lângă regele Matia II în acest sens, date fiind meritele și jertfele sale aduse în interesul națiunii ungare. În scrisoare, Marcu menționa: „*starea mea nenorocită, marea mea sărăcie, multele mele slujbe credincioase, curgerea sângelui meu, moartea rudelor mele, pagubele mele și închisoarea grea suferită acum mai în urmă (...)*”⁵⁶. La 14 aprilie 1612 trimitea o altă scrisoare (în limba germană) către baronul Hanns Mollart, președintele consiliului de război al Imperiului, prin care îl ruga să stăruie pe lângă noul împărat, Matthias, în interesul lui⁵⁷. La sfârșitul aceluiași an, pe 31 decembrie, Marcu-Vodă trimite o scrisoare (în limba latină) către Consiliul de război al Imperiului, cerând un post sau o pensie potrivită⁵⁸.

O altă etapă din viața lui Marcu a fost marcată de apropierea sa de principele Transilvaniei, Gabriel Bethlen (1613-1629). În 1617 Bethlen, participant cu 30 000 de oameni alături de oștile otomane în confruntarea cu polonezi, spera ca, pentru sacrificiul său, *când a stat trei luni în șa*, sultanul va fi înduplecat și-l va

⁵² *Ibidem*, vol. VII, nr. 266, p. 313-315.

⁵³ *Ibidem*, vol. VIII, nr. 25, p. 27-28.

⁵⁴ *Ibidem*, nr. 66-71, p. 72-86, nr. 73-75, p. 87-90.

⁵⁵ *Ibidem*, nr. 114, p. 149-150.

⁵⁶ *Ibidem*, nr. 146, p. 191-192.

⁵⁷ E. Hurmuzaki, *Documente*, vol. IV/1 (1600-1649), București, 1882, nr. CCCC, p. 474.

⁵⁸ *Ibidem*, nr. CCCCXIV, p. 483.

numi pe Marcu domn într-una din țările române⁵⁹. Toma Borsos, trimisul principelui Bethlen la Înalta Poartă, căuta să obțină mai întâi bunăvoința vizirului pentru numirea lui Marcu, ca domn în Moldova⁶⁰. În 1618, Marcu se afla, în acest scop, la Istanbul, unde era cunoscut cu numele de *Köprelli Oglu*⁶¹. Întâmplări nefericite îl determină să se întoarcă în Transilvania. Soția îi murise, avea o mamă bătrână și o fată tânără, iar el trebuia să se îngrijească de administrarea bunurilor ce le deținea⁶².

În 1619, Marcu-Vodă, alături de Gabriel Bethlen, va fi implicat în revoltele antihabsburgice. Venețianul Polo Minio, ginerele fostului domn al Moldovei, Petru Șchiopul (1574-1577; 1578-1579; 1582-1591), relatează în octombrie 1620 că: „Această mișcare nu numai că dădu un nou curaj cehilor, dar a mai făcut ca și aceia care erau cu inima îndoită, șovăitori, să ia o atitudine hotărâtă și astfel se iviră în Austria, în Moravia, în Silezia și în posesiunile libere nenumărați dușmani ai Majestății Sale⁶³. Bethlen se folosi cu multă iscusință de această situație lăsând, pe de o parte, să se înțeleagă că ar aduna trupe pentru a apăra pe împărat, iar pe de altă parte, trimise, în taină, pe Marcu Vodă în Boemia să încheie o înțelegere prin care cehii îi făgăduiră o sumă de 100 000 scuzi și toate acestea s-au făcut cu învoirea turcilor, care își dau foarte bine seama cât este de importantă pentru ei dezbinarea Germaniei (...)”⁶⁴.

Pentru slujbele credincioase pe care Marcu le prestase, principele transilvan îi va dăruia, la 26 august 1619, cetatea Dezna, din Zărand, împreună cu întregul său domeniu, valorând 15 000 fiorini⁶⁵. Mama lui Marcu se afla în acei ani în Ardeal. La 23 octombrie 1619, canonicul Ioan Debreczeni se obliga, în baza unei sentințe, să-și lase o moșie a sa, din satul Șeușa, pe mâna doamnei Stanca, văduva lui Aron-Vodă, până la întoarcerea fiului ei, Marcu-Vodă: „(...) *as néhai Aron vaydának meg hagyatott özvegye, az Nagyságos Ztanka asszony, az Nemzetes Marko vayda uram annyá egy felöl (...)*”⁶⁶. Hotărârea era motivată de faptul că Marcu-Vodă era atunci plecat departe, iar mama sa „să nu sufere scădere în starea

⁵⁹ A. Veress, *op.cit.*, vol. IX, p. 157, Notă; vezi și Paul Binder, *op.cit.*, p. 305, notele 12, 13.

⁶⁰ Borsos Tamás, *Vásárhelytől a Fényes Portáig. Emlékiratok, levelek* (De la Tg. Mureș la Înalta Poartă. Memorii. Scrisori), ediție de Kocziány László, București, 1968, p. 123, 143, 161, 170, 315.

⁶¹ *Ibidem*, p. 161; vezi și P. Binder, *op.cit.*, p. 306.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ Ferdinand II, împărat (1619-1637), rege al Ungariei (1618-1637) și Boemiei (1617-1637).

⁶⁴ Polo Minio, *Raportul despre călătoria prin Ungaria, Moldova și Țara Românească*, în: CSȚR, vol. IV, p. 483; Hurmuzaki, *op.cit.*, vol. IV, partea 1, nr. DXVI, p. 596-600.

⁶⁵ A. Veress, *op.cit.*, vol. IX, nr. 164, p. 203-204: „*Itaque dignum atque honorificum habentes respectum praeclaræ fidei, fideliumque servitorum et synceri erga Nos amoris Spectabilis ac Magnifici Marci Czycerczell Vayvodæ (...)*”; vezi și Paul Binder, *op.cit.*, p. 309.

⁶⁶ A. Veress, *op.cit.*, vol. IX, nr. 166, p. 205-209.

sa de acum, să aibă cu ce se hrăni puțințel și să-și poată ținea cu lemne o vreme nevoia casei sale”⁶⁷.

Despre prima soție a lui Marcu, decedată în 1618, de la care avea o fiică, nu cunoaștem mai multe amănunte. A doua soție a fost Drusina Bogáthy; familia acesteia a jucat un important rol în viața politică a Transilvaniei, la sfârșitul secolului al XVI-lea și în primii ani ai secolului următor⁶⁸. Se pare că în 1629 Marcu nu mai era în viață. Principele Gabriel Bethlen, printr-un *legat testamentar* din 1 noiembrie 1629, întocmit doar cu două săptămâni înainte de moarte, lăsa Drusinei Bogáthy 500 galbeni, 200 taleri, 300 fiorini groși, un mic lighean pentru spălat, cu urcior, 8 pahare aurite, acoperite cu piele de rechin⁶⁹. Era o ultimă recunoștință a principelui Transilvaniei față de slujbele credincioase ale lui Marcu, acum fiindu-i în viață doar soția.

Interpretarea iconografiei redată pe teracotele de la Cerbureni și de la Târgoviște drept portretul lui Marcu, fiul principelui Petru Cercel, se justifică atât prin tipul siturilor arheologice unde piesele au fost descoperite, cât și prin caracteristicile stilistice și relațiile iconografice dintre teracotele cu același loc de proveniență. Teracotele de la Cerbureni, rămase în atelierul unui meșter olar, comandate de principele valah, dar neexpediate din cauza mazilirii sale, precum și piesele de la Târgoviște, unde au decorat instalații de încălzit din Palatul Domnesc și dintr-o pretențioasă locuință boierească, se înscriu concepțiilor de artă renascentistă din ultimele decenii ale secolului al XVI-lea. Iconografia acestor piese de ceramică decorativă monumentală destinată palatelor domnești avea menirea de a reda crâmpie din viața de Curte (portretul suveranului, al Doamnei, al fiului Marcu sau o suită de cavaleri). Desenatorul sau pictorul care a realizat portretele princiare folosite ca model la executarea cahlelor va rămâne necunoscut. El trebuie să fi fost unul dintre acei artiști italieni care îl însoțiseră pe Petru Cercel în Valahia⁷⁰. Este de admirat meșteșugul artistic cu care surprinde în acest portret de copil, posibil cel al lui Marcu, gingășia tinereții. Am arătat într-o lucrare precedentă că portretul lui Petru Cercel, realizat la Curtea din Târgoviște de un pictor, probabil italian, servise de model pentru cahlele de la Cerbureni. Deducem

⁶⁷ *Ibidem*, p. 208.

⁶⁸ Despre rolul familiei Bogáthy în viața politică a Transilvaniei și sprijinul acordat voievodului român Mihai Viteazul, vezi P. Binder, *op.cit.*, p. 307, notele 21-23.

⁶⁹ A. Veress, *op.cit.*, vol. IX, nr. 239, p. 301.

⁷⁰ Vezi N. Iorga, *Acte și fragmente cu privire la Istoria Românilor adunate din depozitele de manuscrise ale Apusului*, vol. I, București, Imprimeria Statului, 1895, p. 33.

că același artist realizase și portretul fiului mai mare al principelui valah. Postura în care acesta apare, cu o cască ce-i acoperă capul, fie ea mai mult decorativă în acest caz, dă la iveală dorința voievodului de a-și educa fiul în spiritul unui viitor viteaz și anticipează, parcă, anii ce aveau să urmeze în viața beizadelei. Gulerul larg, plisat, element important al unui costum pretențios, se înscrie în moda occidentală din cea de a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Este evident că profilul de copil asupra căruia ne-am oprit în studiul de față nu este al unui personaj obișnuit, ci al unui vlăstar domnesc, fiul principelui renascentist Petru Cercel.

Fig. 1

*MARCU, FIUL PRINCIPELUI PETRU CERCEL (1583-1585). CAHLE MEDIEVALE
DESCOPERITE LA CERBURENI, JUD. ARGEȘ, ȘI LA TÂRGOVIȘTE, JUD. DÂMBOVIȚA
(CURTEA DOMNEASCĂ ȘI ZONA BISERICII STELEA)*

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

MARCU, FIUL PRINCEPULUI PETRU CERCEL (1583-1585). CAHLE MEDIEVALE
DESCOPERITE LA CERBURENI, JUD. ARGEȘ, ȘI LA TÂRGOVIȘTE, JUD. DÂMBOVIȚA
(CURTEA DOMNEASCĂ ȘI ZONA BISERICII STELEA)

Mark vajvoda Moldavia

Fig. 6

Fig. 7

